

A MAGYAR EU-ELNÖKSÉG EREDMÉNYEI ÉS TANULSÁGAI

TAKSZ LILLA

Abstract

Írásom célja – a teljesség igénye nélkül – bemutatni a magyar soros EU-elnökség legfőbb céljait, kihívásait, eredményeit és tanulságait. Két fő forrást alkalmaztam: azokat a témákat dolgoztam fel, melyek Grúber Károly nagykövet előadásán elhangoztak, kiegészítve az Európai Tükör elmúlt néhány évben megjelent, a tárgyalt témákhoz kapcsolódó cikkeivel. Bár időben egyre távolodunk a magyar elnökségtől, az mégsem veszti el aktualitását. Érdekes az eredményeiről beszélnünk, mert azok nem veszítették érvényüket 2011. június harmincadikával, az utánunk következők által továbbra is fontosak maradnak.

Kulcsszavak: magyar EU-elnökség, közös külpolitika, keleti bővítés, Nyugat-Balkán

*

Bevezető

Grúber Károly nagykövet, a Kül-és Biztonságpolitikai Hivatal állandó képviselője a Magyar Külügyi Intézetben 2011. november 4-én tartott előadást. Az előadás, illetve az azt követő diskurzus nagyon aktuális témákat érintett, többek között a görög válságot, a szerb restitúciós törvényt, a keleti partnerséget, az EU bővítését, de az előadás fő témája mégis a magyar EU-elnökség és az azt követő európai külpolitika volt.

A közös külpolitika fejlődése

Grúber Károly mindenek előtt leszögezte azt, amit már az Európai Tükör (Grúber 2006: 67) hasábjain is megfogalmazott: hogy az Európai Unió – mivel nem egy ország – nem rendelkezhet egységes külpolitikával. Ennek ellenére az Eurobarometer felmérései szerint az uniós állampolgárok úgy gondolják, hogy a közös külpolitika lehetne az uniós legitimitáció megerősítésének egyik eszköze. (Grúber 2006: 68) Voltak ugyan sikeresnek mondható próbálkozások az egyes országok külpolitikai törekvéseinek egyeztetésére, de a nagyobb tagállamok – mint Nagy-Britannia, Németország, vagy Franciaország – mindig rendelkezni fognak önálló külpolitikával, meg fogják tartani a stratégiai önállóságukat. Ennek ellenére jelentős fejlemény az Európai Külügyi Szolgálat felállítása és az, hogy Catherine Ashton személyében létezik egy európai külügyi és biztonságpolitikai főképviseelő. Még mielőtt ezek létrejöttek volna, léteztek (és természetesen léteznek ma is) az Uniónak különböző békefenntartó és konfliktuskezelő projektjei is. Összességében azt kell mondanunk tehát, hogy van egy egyre határozottabb törekvés a külpolitika egységesítésére, de – Grúber szavaival élve – ez a „félíg telt pohár” esete, mert van fejlődés, de ez soha nem teljedhet ki az abszolút egységes külpolitikában.

Magyar kihívások az elnökség alatt

A magyar elnökség alatt az ország próbálta ezt az irányt követni. A Külügyek Tanácsát ugyan nem a soros elnökség elnöklí, hanem Catherine Ashton, ettől függetlenül az ország az elnökség alatt különböző prioritásokat élvezett külpolitikai vonatkozásokban is (pl. gyakran Martonyi János és Németh Zsolt helyettesítette Ashtont különböző nemzetközi tárgyalásokon). Emellett az ország nemzetközi találkozókat szervezett, többek között meglátogatta hazánkat az indiai, kínai és japán külügyminiszter is. A magyar diplomata képviselték az Európai Uniót, ezen kívül az Európai Külügyi Szolgálat működése a kezdeti időkben nem volt zökkenőmentes, ezért az ország – illetve az azt képviselő emberek – sok olyan feladattal szembesült, melyekkel korábban nem.

„Magyarország európai uniós tagságának mérföldkövéhez érkezett: 2011. január 1. és 2011. június 30. között első alkalommal tölti be az Európai Unió Tanácsának soros elnöki tisztségét.” (Ódor 2010: 16)

Magyarország segíteni tudta a Külügyi Szolgálat működését, olyan helyekre jutott el, ahová egyébként nem lett volna lehetősége. Olyan kapcsolatokat épített, melyek később akár alapjai lehetnek gazdasági, külkereskedelmi kapcsolatoknak is. Emellett olyan problémák megoldásában is előnyt nyújtott az elnökség, mint a szerb restitúciós törvény. Az EU-elnökség alatt az ország az energiapolitika terén is fontos eredményeket ért el. Mindezek alapján a magyar elnökség sikeresnek mondható.

Az előadás után a hallgatóságnak lehetősége nyílt a fennmaradt vitás kérdések tisztázására.

Szerb restitúciós törvény

Elsőként az a kérdés merült fel, hogy hogyan lehetséges az, hogy az Európai Bizottság nem látott kivétnevelőt a szerb restitúciós törvényben, nem vette észre, hogy a kollektív bűnösség elve fogalmazódik meg benne, mikor ezt nem csak a magyar, de minden szerb sajtó is megírta és diszkriminatívnak is minősítette azt. Grúber Károly válasza erre, hogy sok hasonló, kétoldalú probléma merült fel az utóbbi években, de nem feltétlenül jó ezeket az Európai Unióba exportálni mert ezek „bonyolítják az Európai Unió fejlődését, haladását, továbblépését”. Ennek ellenére a Bizottság véleménye is megváltozott, mikor az erről szóló magyar joganyag átadásra került, ez mindenképp a magyar diplomácia sikerét mutatja. Az pedig, hogy megállapodás született arról, hogy a törvényt a magyarok számára is elfogadhatóvá módosítják a két ország gyors problémamegoldó-képességéről tesz tanúbizonyságot. Szerbia Koszovóval kapcsolatos helyzete már komolyabb problémát jelent. Ennek rendezése feltétele annak, hogy Szerbia tagjelölti státuszba kerülhessen.

Ázsia-politika és keleti bővítés

Magyarország számára az Ázsia-politika egyre jelentősebb, ennek az elnökség alatt is többször jelét adta. Japán például az első számú befektető Magyarországon és a második legfontosabb kereskedelmi partner. Ez az a vonal, amelyen az ország iránymutató lehet, előmozdíthatja az Európai Unió minél jobb kapcsolattartását ezekkel a területekkel.

A másik, Magyarország által támogatott terület a Nyugat-Balkán. Ez a terület történetileg is kapcsolódik az országhoz. (A magyar külpolitikai gondolkodásba Széchenyi István kora óta kapcsolódott be.) (Pap 2007:133) Magyarország tehát támogatja a keleti bővítést annak ellenére, hogy az EU nyugati országaiban érezhető a bővítési fáradtság. Az Eurobarometer-felmérésekből látható, hogy míg az új tagállamok 69%-a, a régi tagállamok csak 53%-a gondolja úgy, hogy a további bővítés jó dolog, néhány régi tagállamban pedig a többség kifejezetten a bővítés ellen van. (Grúber 2006: 67) A „kelet” meghatározása azonban problematikus. Vértesy László Európai Tükörben megjelent cikke nyomán: „A jelenlegi uniós értelmezés szerint a kisebb európai területtel rendelkező ázsiai országok is földrészünkhöz sorolódnak: Azerbajdzsán, Grúzia, Kazahsztán és Oroszország, továbbá a földrajzilag egyáltalán nem, de az európai kultúrkörbe tartozó Örményország is beleértődik.” (Vértesy 2010: 39) Ezen országok többsége már tett lépéseket az Unió felé, de Oroszország és Kazahsztán inkább elhatárolódik.

A koppenhágai kritériumok

Az Európai Unióhoz való csatlakozás feltétele a koppenhágai kritériumok teljesítése. Ebben szerepel többek között a stabil demokrácia és jogállamiság, működő piacgazdaság, emberi jogok tiszteletben tartása és a kisebbségek védelme. Az itt felsorolt országok számára a csatlakozás európaiságuk újraértelmezését jelentené és a reményt a gazdaság fellendülésére. A kritériumok teljesítése azonban rövidtávon biztosan nem megvalósítható: „a legtöbb országban szabályozatlan a vállalatirányítási rendszer, nem épült ki a nyugati mintájú piacgazdaság, kevés a kvalifikált munkaerő, hiányos az infrastruktúra (vagy nincs), más az adózási morál, a munkához való viszonyulás, mindenütt nagy a korrupció mértéke, gond a privatizáció hogyanja.” (Vértesy 2010: 42) Emellett ezek az országok nagymértékben eladósodottak, a foglalkoztatás és az iskolázottság alacsony és az oktatás színvonala rossz. A születéskor várható átlagos élettartam is alacsony. Magyarország már földrajzi fekvéséből adódóan is kulcsszerepet játszhat az ezekkel az országokkal való kapcsolattartásban, illetve a keleti bővítésben.

Törökország csatlakozása

A beszélgetés során felmerült Törökország csatlakozásának problémája is. A török gazdaság erőteljesen fejlődik, ebből a szempontból kívánatos lenne a csatlakozása, a kulturális különbségek mégis távolivá teszik. Azok az országok, melyek nem támogatják Törökország integrációját, többek között a földrajzi helyzetével érvelnek. Az ország csatlakozása több hasonló helyzetben lévő terület csatlakozási kérelmét vonhatná maga után. Ennek ellenére Törökország híd lehetne Európa és Ázsia között, illetve stratégiai és biztonságpolitikai szempontból is fontos lenne: az ország nagyon fejlett hadsereggel rendelkezik, mely a NATO országoké közül a második legnagyobb. Ha rövidtávon nem is lehetséges Törökország Európai Unió csatlakozása, az ország dinamikus fejlődő gazdasága révén fel tud majd lépni regionális nagyhatalomként. A magyar-török kapcsolatokban egyébként mindkét oldalról erős az érdekeltség. A két ország kereskedelmében is jelentős növekedés figyelhető meg. (Pap 2007: 145) „A térség fontossága az EU számára evidens, ám strukturált politikája mind a mai napig nincs.” (J. Nagy 2010: 65)

Konklúzió

Magyarország az elnöksége alatt sikeresen meg tudta oldani az elé kerülő problémákat, ezért tevékenysége sikeresnek mondható. Ennek hatására pedig az ország elismertsége és szavahihetősége jelentősen nőtt. Magyarország magára tudta vonni olyan területek figyelmét, melyekben komoly az érdekeltsége, mint a Nyugat-Balkán, vagy Kelet-Európa. A magyar elnökség alatt tematizált ügyek pedig lassan átkerülhetnek ezáltal az európai döntéshozatalba. Az ország az elnökség alatt olyan problémakörökkel tudott kiemelten foglalkozni, melyek ebben a térségben, Közép-Kelet-Európában fontosak. A lengyel elnökség pedig több céljában kontinuitást mutat a magyarral. A két ország hasonló értékei azonban természetesen: a területi közelségből és a közös, illetve hasonló történelmi gyökerekből erednek.

Bibliográfia

- Grüber Károly (2006): Gazdasági óriás, politikai törpe? Legitimáció és az Unió közös külpolitikája. *Európai Tükör* XI. évf. 2006/11. 67-71.p
- J. Nagy László (2010): Az Európai Unió és az arab országok. *Európai Tükör*. XV. évf. 2010/9. 62-65. p.
- Ódor Bálint (2010): A magyar EU-elnökség napirendjén szereplő legfontosabb kérdések a Coreper II. területen. *Európai Tükör* XV. évf. 2010/11-12. 16-27. p.
- Pap Norbert (2007): Magyarország és Dél-Európa. *Tér és Társadalom*, 21. évf. 2007/4. 131-154. p.
- Vértessy László (2010): Az Európai Unió keleti bővülése. *Európai Tükör* XV. évf. 2010/2. 38-52. p.

*

Honlap: <http://www.southeast-europe.org>
dke@southeast-europe.org

© DKE 2011

Figyelem! Kedves kutató! Ha erre az írásunkra hivatkozik, vagy idézi annak egy részét, kérjük küldjön nekünk erről egy email-t a főszerkesztő részére a dke@southeast-europe.org címre. *A cikket a következőképpen idézze:*

Taksz Lilla: A magyar EU-elnökség eredményei és tanulságai. *Délkelet-Európa – South-East Europe International Relations Quarterly*, Vol. 2. No. 3. (2011 őszi) 3 p. Együttműködését köszönöm. *A főszerkesztő.*